


# Roli i Komunitetit të Biznesit në Tregun e Punës

Safet Gërxhaliu

Oda Ekonomike e Kosovës

Prishtinë, 25.09.2009



# Trendet Demografike

- Kosova ka një popullsi në rritje ku dominojnë grupmoshat më të reja. Të rinjët dhe të rejat në moshë më të re se 25 vjeç përfaqësojnë 49% të popullsisë, ndërsa 19.1% janë në moshën 15-24 vjeçare. Kjo shpërndarje e popullsisë së moshave të reja paevitueshëm do të çojë në zgjerim të mëtutjeshëm të fuqisë punëtore.
- Vlerësohet që në pesë vitet e ardhme përafërsisht 200,000 të rinj do të arrijnë moshën e punësimit dhe përafërsisht 110,000 prej tyre do të hyjnë në tregun e punës, ndërsa numri i personave që arrijnë moshën e pensionimit do të jetë përafërsisht 60,000 gjatë të njejtës periudhë.  
Rritja e vazdhueshme neto në ofertën e fuqisë punëtore do të rrisë më tutje nevojën për të krijuar më shumë vende të punës.

# Aktivitetet

- Njëra nga Prioritetet e OEK-ut është që anëtarëve të saj t'u ofrojë Shërbime të përgatitura lidhur me ngritjen e kapaciteteve të tyre profesionale;
- Një nga Shërbimet që OEK-u ofron janë trajnimet që organizohen në bashkëpunim me institucione të ndryshme vendore dhe ndërkombëtare;
- Programet kryesore të trajnimeve janë:
  - Trajnimet të Menaxhimit me WIFI/IKT nga Austria mbështetur nga ADA;
  - Trajnimet CPC me Ministrinë e Transportit dhe Unionin Ndërkombëtar të Transportuesve Rrugor (IRU). CPC është program trajnim i destinuar për Menaxherët e sektorit të Transportit;
  - Trajnimet ADR që janë trajnime ne sektorin e transportit për Bartjen e Mallrave të Rrezikshme;
  - Trajnime Profesionale të organizuara me mbështetjen e Komisionit Evropian dhe GTZ;
  - Trajnime për përkrahje të eksportit.

# Aktivitetet

- Këto trajnime janë përgjigje të drejtpërdrejta për nevojat e Komunitetit të Biznesit në Kosovë.
- Sipas anketave të bëra nga KOSVET IV, kompanitë nuk janë të kënaqura me aftësitë e punonjësve të tyre dhe punonjësve të mundshëm nga Tregu i Punës. Vetëm 20% të Kompanive (800 të studiuar nga stafi i OEK-ut) janë të kënaqura me aftësitë e punëtorëve të tyre.
- Sipas këtyre kompanive Diploma Universitare në shumicën e rasteve nuk është e mjaftueshme përshkak se këta të diplomuar nuk kanë aftësi në praktikë.

# Aktivitetet

- Në mënyrë që të ndjekën trendet në Tregun e Punës , OEK-u është shumë aktiv në ofrimin e përkrahjes tek ndërmarrjet në procesin e identifikimit të nevojave për trajnim dhe programe të përshtatshme trajnimi për stafin e tyre dhe personelit të mundshëm.
- Me partnerët tanë nga Austria dhe Gjermania ne po punojmë për të avancuar nivelin e arsimit profesional dhe certifikimin e aftësive sipas nevojave të brendshme të kompanive Kosovare.

# Aktivitetet

- Me përkrahjen e Qeverisë Gjermane dhe GTZ, Oda Ekonomike e Kosovës në Bashkëpunim me Unionin e Odave Gjermane dhe Ministrinë e Arsimit do të fillojë një projekt të përbashkët në fushën e Trajnimit Profesional. Qëllimi kryesor i këtij projekti do të jetë implementimi i programeve të trajnimit dhe certifikimit të aftësive për punonjësit e ndërmarrjeve sipas kriterëve dhe parimeve të Kornizës Kombëtare të Kualifikimeve që është në përputhje me Kornizën Europiane të Kualifikimeve.
- Ky program do t'i ndihmoi një numër të madh punonjësish dhe punonjësish potencial të Kompanive në certifikimin e aftësive të tyre në mënyrë që të jenë të gatshëm të jenë konkurrues në Tregun vendor dhe regjional të punës.



# Aktivitetet

- Ky program është vetëm fillimi i procesit afatgjatë i cili synon të rrisë konkurrencën e punës dhe fuqinë në tregun e brendshëm dhe rajonal të punës.
- Por programi si i tillë nuk është i mjaftueshëm. Qeveria, Komuniteti i Biznesit, Universiteti, Shkollat e Mesme duhet të koordinojnë aktivitetet e tyre me qëllim të krijimit të një sistemi arsimor që kënaq nevojat e tregut të punës.
- Në këtë drejtim OEK-u propozon këto hapa:
  - Krijimi i organeve të përbashkëta mes universiteteve dhe Komunitetit të Biznesit me qëllim për të krijuar një Sistem për Praktikë të rregullt për Studentët në vitin e fundit Universitar (Absolventë);
  - Institucionet dhe donatorët duhet të mbështesin drejtpërdrejt komunitetin e biznesit përkatësisht Odën Ekonomike të Kosovës me projekte të cilat synojnë trajnimin e fuqisë punëtore;
  - Institucionet duhet të ofrojnë më shumë stimulim dhe përkrahje për Kompanitë nga sektoret me potencial të lartë për të rritur punësimin, siq janë : Sektori i përpunimit të Metaleve, Sektori i përpunimit të Drurit dhe Sektori për përpunimin e Ushqimeve. Këto sektore duhet të jenë në fokus për mbështetje të Ministrisë së Tregëtisë dhe Industrisë dhe Ministrisë së Bujqësisë por këto ministri janë thjeshtë duke shpenzuar paratë e tyre vetëm për studime dhe ekskurzione të stafit të tyre.

# Kapaciteti Institucional dhe Menaxherial (Publik dhe Privat)

- Kosvet IV është në kontakt me një numër të madh të menaxherëve si nga institucionet dhe kompanitë publike (7) poashtu edhe me ato private (48). Në përgjithësi është bërë zakon që menaxhmenti i i institucioneve dhe kompanive publike t'a ngris nivelin e kualitetit në proporcion me ngritjen e nivelit të alokimit të burimeve.
- Institucionet publike shpeshë janë shfaqur si të modës së vjetër dhe kanë treguar reminishencë të kohërave të vjetra. Përgjegjësitë ishin të lidhura ngushtë me menaxhimin e përgjithshëm dhe menaxhmenti i mesëm hezitonte për të pranuar aftësitë e lidhur me zbatimin e sesioneve trajnuese. Të gjitha vendimet duhej të vinin nga Menaxhmenti i Përgjithshëm.
- Në ndërmarrjet private aftësitë menaxheriale ishin mjaft të larmishme. Në disa kompani menaxhmenti njihte shumë mirë tregun, struktura organizative e kompanisë dhe nevojat për përmirësim, ndërkaq në kompanitë tjera menaxhmenti luftonte për mbijetesë të kompanisë pa ndonjë strukturë reale apo ndonjë plan të rimëkëmbjes.
- Disa prej kompanive participuese kishin plane për zhvillim, por vetë një numër i vogël i tyre përdornin plan biznesor mbi baza të rregullta.
- Është sugjeruar që organizatat donatore duhet të përqëndrohen në përmirësimin e aftësive menaxheriale në ndërmarrje në Kosovë.



# Synimi

<b>Objektivi i Përgjithëshëm</b>	Të vazhdohet përkrahja për një sistem të arsimit profesional e modern në Kosovë, për të rinjë dhe të rritur, për minoritetet dhe për gra, në përputhje me nevojat e tregut të punës, prioritetëve ekonomike për zhvillim dhe me referencë për shkak të Politikave kryesore të BE-së.
1 Specifika	Krijimi i një Programi zhvillimor Demand-led për trajnim VET në Kosovë.
2 Specifika	Pjesëmarrja e grupeve të marxhinalizuara (rinia, gratë dhe minoritetet) në trajnime dhe aftësimin profesional.
3 Specifika	Këshilli i VET dhe MLSW për të mbledhur informacionin e duhur, dhe VET plani sipas këtij informacioni, forcohet.

# Synimi

4 Specifika	Përmirësimi i qasjes së individëve dhe ndërmarrjeve në informacionet në dispozicion, të rëndësishme, dhe çmime të VET trajnimeve.
5 Specifika	Fizibiliteti për ngritjen e ndonjë burse VET dhe Programe për Internship (ndoshta me shtetet tjera anëtare).

# Rezultatet

1 Rezultati	Elaborimi i një strategjie gjithëpërfshirëse dhe planet operative për Odën Ekonomike të Kosovës për sigurimin e kompanisë-veprimtarive të veçanta të trajnimit dhe Shërbimi TNA, dhe përfshirjen e grupeve të marxhinalizuara.
2 Rezultati	Një shërbim këshillimor të zhvilluar për të informuar individët dhe ndërmarrjet në dispozicion, relevant, çmimet e VET trajnimeve, dhe të inkurajojë grupe të margjinalizuara për të përfshirë në arsim dhe trajnim të tillë .

# Rezultatet

3 Rezultati	Fizibiliteti për ngritjen e ndonjë burse VET dhe Intership Programi (ndoshta me shtetet tjera anëtare) si dhe çdo veprimtari e mundshme fillestare për të zbatuar një program të tillë.
4 Rezultati	Themelimi i Rrjetit lokal dhe ndërkombëtar të atyre që ofrojnë trajnime, Shërbimeve TNA përbrenda Odës Ekonomike.

## Punësimi sipas sektorëve kryesorë ekonomik (%)

Sektorët kryesorë ekonomik	2005	2007
Bujqësia	18.8	14.6
Industria	14.4	14.1
Shërbimet	66.8	71.3
Total	100	100



# Kufizimet kryesore të tregut të punës që duhet shqyrtohen

- Klima e investimeve paraqet pengesa që e kufizojnë hyrjen e firmave në biznes dhe zgjërimin e tyre;
- Sistemet e arsimit dhe aftësimin nuk arrijnë mjaft për të rritur aftësinë për të gjetur punë të punëtorëve;
- Institucionet ekzistuese të tregut të punës, politikat dhe rregulloret janë joadekuate si bazë për të përmirësuar funksionimin e tregut të punës.

Kufizimet kryesore në Klimën e investimeve dhe ofrimin e mundësisë firmave për të hyrë në biznes dhe për t'u zgjëruar

- Infrastruktura e bizneseve;
- Qasja në financa dhe kostoja e financimit;
- Informatat e dobëta të tregut dhe bazë e dobët e shkathtësive në bizneset e vogla;
- Kapacitetet Institucionale;

# Kufizimet kryesore në arsim, shkathtësi dhe trajnim

- Arsimi profesional;
- Sistemi i aftësimit profesional;
- Arsimi i lartë;

# Kufizimet kryesore në institucionet e punës, në politika dhe rregullore

- Shërbimi publik i punësimit (SHPP);
- Programet aktive të tregut të punës (PATP);
- Mbrojtja e punësimit ;
- Mbrojtja sociale;

# Strategjia dhe Politikat

- Përmirësimi i klimës së investimeve dhe ulja e kostos së biznesit me qëllim të rritjes së *shpejtësisë së krijimi të vendeve të punës* duke inkurajuar hapjen e firmave dhe zgjerimin në aktivitete me më shumë vlerë të shtuar;
- Promovimi i një baze të fuqishme të shkathtësive dhe zhvillim më të madh të kapitalit njerëzor përmes arsimit formal dhe sistemeve të trajnimit profesional;
- Përmirësimi i funksionimit të tregut të punës përmes institucioneve më të mira të tregut të punës, politikave dhe procedurave.



# Politikat për përmirësimin e klimës së investimeve dhe për të mundësuar hapjen dhe zgjerimin e firmave

- Infrastruktura biznesore;
- Lehtësimi i kufizimeve financiare;
- Korniza rregullative;
- Informatat e dobëta të tregut, dhe baza e dobët e shkathtësive ; për bizneset e vogla;
- Forcimi i kapaciteteve institucionale;

Q&A

Falëminderit për vëmendje !

Kontakt: [safetg2002@yahoo.com](mailto:safetg2002@yahoo.com)